

Ilanngussaq 1**Ilmenitisorfik****Periaaseq****ISN-imut Ilanngussaq**

ISN-imut nalinginnaasumik suleriaaseq aamma periaaseq

Inuiaqatigiinnut Sunniutissanik Nalilersuinermi matumani siunertarineqarpoq Ilmenitisorfik (pitsaasunik pitsaanngitsunillu) inuiaqatigiit aningaasaqarneranut sunniutaasinnaasut suussuserneqarnissaat. Sunniutaasinnaasunik nalilersuineq inuiaqatigiit aningaasaqarneranut tunngaviusumik paasissutissanik aamma suliniutip allaaserineqarneranik, Dundas Titanium A/S-imit allaaserineqartumik tunngaveqarput.

Inuiaqatigiinnut Sunniutissanik Nalilersuineq aamma Ilmenitisorfik peqataanermi suliap ingerlanera 'Aatsitassarsiornermi suliniutit ingerlasarnerinut tunngatillugu aamma ISN-imut nalunaarusiamik suliqaartarneq pillugu ilitsersuutit 2016' Kalaallit Nunaanni Naalakkersuisunit ineriartortinneqarsimasut naapertorlugit ineriartortinneqarsimapput.

ISN, NIRAS Greenland A/S-imit ineriartortinneqarsimavoq. NIRAS Greenland Dundas Titaniumimut siunnersortiuvoq attaveqanngitsoq.

ISN-imik suliap ingerlanera allornernik tallimanik ilaqarpoq:

1. Suliassap killissalersorneqarnera aamma Suliniuumut piumasaqaatit allattorsimaffiata ineriartortinneqarnera
2. Paasissutissanik pingaannginnernik katersorneqarnerat aamma tunngaviusumik suliniuummit inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut sunniutaasinnaasut ineriartortinnerat
3. Soqutigisaqatigiinnik tusarniaaneq aamma paasissutissanik pingaarnernik katersineq
4. Inuiaqatigiinnut sunniutissanik misissuineq aamma innarliinaveersaarluni iliuusissanik suussusiineq
5. Iluaqutinut sunniutinullu pilersaarummik ineriartortitsineq (Sunniutissat Iluaqutissallu pillugit Isumaqatigiissut ilanngussineq)

ISN-i, nunat assigiinngitsut akornanni suleriaatsinik pitsaanerpaanik tunngaveqarpoq, ilaatigut IFC-mit, ICMM-imit aamma Mackenzie Valley Environmental Impact Review Boardimit (nutsernera: Mackenzie Valley Avatangiisinut Sunniutaasinnaasunik Misissuinermi Siulersuisut) malittarisassat tunngavigalugit pilersinneqarsimasut. Sammisat ISN-imi sammeneqartut, taamaattoq, Kalaallit Nunaanni pisut ataqaqatiginnerannik aallaaveqarput, ilagalugit

Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiornermik suliniutinit misilittakkat.

1 Suliassap killissalersorneqarnera aamma Suliniummut piumasaqaatit allattorsimaffiata ineriartortinneqarnera

Suliassap killissalersorneqarnerata siunertaraa, ISN-imi sunniutaasinnaasut pingaartut aamma sammisat naleqquttut nalilersuiffigineqarnissaat. Suliassap killissalersorneqarnera, Suliniummut piumasaqaatit allattorsimaffianik ilusilersuisuuvoq.

Suliniuummut piumasaqaatit allattorsimaffiat tamanut ammasumik tusarniutigineqartussanngorlugu 2017-imi upernaakkut nassiunneqarpoq, ISN-imut suliassap killissalersorneqarneranik saqqummiussisoq. Tusarniaanerup nalaani, soqutigisaqaqatigiit ASN-imut aamma ISN-imut suliassap killissalersorneqarneranut tusarniaasaanermi akissutinik 13-inik nassiussisimapput. Tamatuma kingorna, sukumiisumik nalunaarsuineq ineriartorneqarpoq aamma inaarutaasumik pisortanit akuerineqartussanngorlugu suliassap killissalersorneqarnera nutarterneqarpoq.

Nalilersuinerup annertussusaa aamma ISN-imi sammisat annertussusaa suliassap killissalersorneqarnerani allaaserineqarput.

ASN-imi aamma ISN-imi sammisanut suliassanut killissalersorneqarnerat aamma sukumiisumik nalunaarsuinerit akuerineqarsimasut tuluttut, qallunaatut kalaallisullu Naalackersuisut tamanut ammasumik tusarniaanernut quppersagaani pissarsiarineqarsinnaapput.

1.1 Nalilersuinerup annertussusaa

ISN-i suliniuummi ingerlatsinerup tassungalu atasut sanaartukkat kinguneranit sunniutinik toqqaannartumik pilersinneqartunik nalilersuivoq, kiisalu illoqarfinnut nunaqarfinnullu sulisoqarnermit sunniutit iluaqutillu, niuernissamat periarfissat aamma ineriartornerit, suliniuummit toqqaannartumik toqqaannangitsumillu pilersinneqartut, malunnaateqarnerunissaat naatsorsuutigineqarpoq.

Sumiiffimmut killeqarfiit

Sumiiffimmut killeqarfinni, suliassap killissalersorneqarnerata nalaani sunniutaasinnaasut suussuserneqarsimasut, nunami sumiiffimmi killiffii, allaaserineqarput.

Akuersissuteqarfik Avannaata Kommuniani inissisimavoq. Illoqarfik aamma nunaqarfiit qaninnerpaat ilagaat Qaanaaq (akuersissuteqarfiup 80 km-inik avannaani), Siorapaluk (akuersissuteqarfiup 120 km-inik avannaani). Qeqertat (akuersissuteqarfiup 130 km-inik avannaani kangiani) aamma Savissivik (akuersissuteqarfiup 150 km-inik kujataani kangiani).

Suliniutip sunniutai nunap ilaannut tulliuuttunut nalilersuiffigineqarsimapput:

- Nunaqqatigiinni: Qaanaaq, Siorapaluk, Qeqertat aamma Savissivik
- Nunap ilaani: Avannaata Kommuniani
- Nuna tamakkerlugu: Kalaallit Nunaat tamakkerlugu

Sunniutit ilaat taamaallaat nunaqqatigiinni aamma ilaat nuna tamakkerlugu takuneqarnissaat naatsorsuutigineqarpoq. Nalunaarusiami pingaarnermi immikkoortoq 5-imi, sunniutinut ataasiakkaanut, suliniutip qanoq sumiiffiit soqutigineqartut pingasut sunniuteqarfigissanerai nalilersuineq allaaserineqarpoq.

Piffissamut killeqarfiit

Piffissamut killeqarfinni allaaserineqarpoq suliniutip ingerlanerani killiffiit assigiinngitsut, pissutigalugu killiffiit assigiinngitsut sunniutaasinnaasunik assigiinngitsunik kinguneqarsinnaammata.

ISN-ip suliniutip killiffii assigiinngitsut pingasut sammissavai:

- Sanaartornermi killiffik (ukioq ataaseq affarlu)
- Ingerlatsinermi killiffik (minnerpaamik ukiut qulit)
- Matusineq (ukiut marluk)

1.2 Ajornartorsiutit annertussusaat

Suliasap killissalersorneqarnerata nalaani suliniummit sunniutaasinnaasut suussuserneqarsimapput. Sunniutit Nalunaarsuiffik 1-imi allatorneqarsimapput. Sunniutaasinnaasut suussuserneqarsimapput suliniutinit assingusunit misilittakkat aamma siusissukkut soqutigisaqaqatigiit peqataanerat tungavigalugit. Sunniutit nalunaarsuiffik 1-imi allatorneqarsimasut ISN-imi misissuiffiqarsimapput.

Nalunaarsuiffik 1: Sunniutaasinnaasut ISN-imi nalilersuiffiqartussat (Pissarsiffik: Suliniummut piumasaqaatit allattorsimaffiat (ToR))

1. Sulisartunik nunaqavissunik toqqaannartumik sulisoqarneq	1.1: Sulisartunik nunaqavissunik atorfinitsitsineq
	1.2: Toqqaannangitsumik ineriartortitsinerullu kinguneranik suliffiit sunniutaat
	1.3: Sunniutit sakkortusiartortut (suliffinnut attuumassuteqartut)
	1.4: Suliffimmi atugassarititaasut sulisullu peqqinnerat
2. Sulisartunik nunaqavissunik ilinniartitsineq aamma piginnaangorsaaneq	2.1: Piginnaasanik ineriartortitsineq
3. Nunaqavissut suliffeqarfiutaat atuineq	3.1: Nunaqavissut suliffeqarfiutaannut niuernissamut periarfissat
4. Aatsitassanik suliareqqiineq	4.1 Allat saniatigut suliffissat 4.2. Pisortat isertitaasa annertusinerat
5. Pisortat isertitaat	5.1 Nammineq aningaasarsianit akileraarutit 5.2 Ingerlatsiviup isertitaminik akileraarutaa/Nioqqutissiortutut akitsuutit
6. Inuiaqatigiit aningaasaqarneranni pissutsit allat piujuartitsinermilu sammisat	6.1: Pisortat kiffartuussinerannut, ataqatigiinnermut aaqqissuussinernut aamma kiffartuussinernut tamaviaartitsineq
	6.2: Innuttaasut peqqissusaat
	6.3: Sunniutit sakkortusiartortut (suliffissaqarnermut sunniutit minillugit)
	6.4: Suliniuteqarfimmik kulturikkullu kingornussanik sunngiffimmi/nunaqatigiit atuinerat
	6.5.: Nunasseqqinneq / inuussutissarsiutit annaernerinut taartisiassat
	6.6: Eqimattakkaat mianernartut

2 Paasissutissanit pingaanginnernit paasissitissanik katersineq aamma ilisimatusarneq

Tunngaviusumik paasissutissat ISN-imi matumani saqqummiunneqartut amerlanersaat paasissutissanik, paasissutissanit pingaanginnernit pissarsiarineqarsinnaasunit tunngaveqarput. Pissarsiffiit ilagaat ilisimatusarnermi nalunaarusiat, misissuinerit naleqquttut, pisortat iliuusissatut pilersaarutaat aamma Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfimmit paasissutissat. Suliarni anguniarneqarsimavoq, allannerup nalaani paasissutissat nutaanerpaat saqqummiunneqarnissaat.

Nunaqqatigiinni, pingaarnertut pissarsiffiit ilaat tunngaviusumik pissutsit allaaserineqarnerannut atorneqarsimapput. Tunngaviusumik paasissutissani, paasissutissat paasissutissanit pingaarnernit tiguneqarsimasut qangalu tiguneqarsimaneri allanneqarsimapput.

Pingaarnertut nalunaarusiami najoqqutat allattorsimaffiat ilanngunneqarsimavoq.

2.1 Tunngaviusumik misissuineq

Paasissutissat pingaanginnerit atorneqarsimapput ingammik inuiaqatigiit aningaasaqarneranni pissutsit tunngaviusumik allaaserineqarneranni.

Tunngaviusumik misissuineq innutaasulerineq pillugu paasissutissanik tunisivoq kiisalu aningaasaqarnikkut pissutsit aqqusaagassallu, politikikkut iluarsagaanerit, nunaqqatigiinni peqatigiiffiit/kattuffiit, kulturikkut ilisarnaatit aamma pissutsit allat, suliniutip kinguneranit allannguutitut naatsorsuutigineqartunut nunaqqatigiit sunnerneqartut qisuariarnerannut sunniuteqarsinnaasut. Tunngaviusumik misissuineq aamma suliniut, qanoq pissutsinit taakkuninnga sunnerneqarsinnaanersoq siulittuinermit ikiuutaavoq. Tunngaviusumik misissuinermit ineriartortitsineq aamma sunniutinik suussusiineq imminnut atassuteqarput aamma sulineq assigiimmik ingerlavoq.

Tunngaviusumik misissuineq, paasissutissanik pingaanginnernik aamma paasissutissanik qanoq pisoqartarneranik misissueriaatsimik naatsorsuinermit periaatsit aqutugalugit pissarsiarineqarsimasunik ataqatigiissinneqartunik tunngavilerneqarsimavoq.

Tunngaviusumik misissuinerup annertussusaa, sammisanik arlalinnik pingaartutut isigineqartunik suussusiinernik tunngaveqarpoq. Sammisanik taakkuninnga suussusiineq, tunngaviusumik paasissutissat katersorneqarsimasut suliniummot pineqartumut naleqquttuunersut, attuumassuteqarnerannik, uppernassusaannik atorsinnaassusaannillu nalilersuiffiginninnermik tunngaveqarpoq, naleqq. Najoqqutassat aamma IFC-mit namminersortut suliniutaasa inunnut atugassarititaasut naleqquttuunissaat pillugu allakkiaq (IFC, 2003). Sammisat tamarmik immikkut aamma sammisat ataanni immikkoortortanut, eqqarsaatigineqarsimavoq qanoq paasissutissat aaqquissuunneqarnissaat aamma misissorneqarnissaat.

3 Soqutigisaqatigiinnik tusarniaaneq aamma pissarsiffinit pingaarnernit paasissutissanik katersineq

Paasissutissat pissarsiffinit pingaanginnernit katersorneqarsimasut uppernarsarniarlugit paasissutissat pissarsiffinit pingaarnernit aamma katersorneqarsimapput.

Inuk toqqarlugu apeqqarissaarnerit aamma ataatsimiinnerit, tamanut ammasumik tusarniaalluni Qaanaamut (Februaari 2017-imi), Nuummumut aamma Ilulissanut (Oktobari 2017-imi) angalanerni ingerlanneqarsimapput

Ilisimatusartunik aamma soqutigisaqaqatigiinnik pingaarnernik oqarasuaatikkut aamma inuk toqqarlugu apeqqarissaarnerit piffissami decembari 2018-februaari 2019 ingerlanneqarsimapput.

Soqutigisaqaqatigiinnik peqataatitsilluni aqqissuussinernik ataatsimut isiginnineq nalunaarusiami pingaarnermi ilanngunneqarpoq.

4 Sunniutininik nalilersuinerimi periaaseq aamma innarliinaveersarluni iliuusissanik suussusiineq

Sunniutininik nalilersuinerimi tunngavigineqarpoq, suliniummit sunniutit pitsaasut aamma/imaluunniit pitsaanngitsut suussuserneqarsimasunik nalilersuineq inuit/inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut immikkoortut tunngavigalugit, Aarlerinartunik Nalilersuinerimi annertussutsinik nalunaarsuiffik atorlugu (Leopold, 1971-i isumassarsiffigalugu).

Sunniutininut suussuserneqarsimasunut tamanut, sunniuummut aarlerinartuq/periarfissaq sapinngisaq tamaat tunngavilersorniarneqarsimavoq. Tunngavilersuinerimi sunniutip piviusunnngornissaata ilimanassusaa (ilimanarpoq, pisinnaavoq imaluunniit ilimananngilaq) aamma sunniutip piviusunnngussaguni sakkortussusaa (soqutaanngitsaq, minneq, akunnattoq imaluunniit annertoq) nalilersuiffigineqartarput.

Sunniutininut tamanut nalilersuinerup inerneru Nalunaarsuiffik 2-mi qalipaatinut kodit saqqummiunneqartut atorlugit saqqummiunneqarput. Qalipaatinut kodit ersersitsipput sunniut qaffasissorujussuunersaq, qaffasinnerisq, akunnannersaq imaluunniit appasinnerisq (pitsaasaq imaluunniit pitsaanngitsaq) imaluunniit soqutaannginnerisq. Inerneru nassaarineqartarpoq sunniutip ilimanassusaata aamma sakkortussusaata akulerunneratigut.

Nalunaarsuiffik 2: Sunniutininut nalilersuinerimi kodit.

		Sunniutip sakkortussusaa							
		Pitsaanngitsut				Pitsaasut			
		Anner-tooq	Akun-nattoq	Minneq	Soqu-taan-ngitsaq	Soqu-taan-ngitsaq	Minneq	Akun-nattoq	Anner-tooq
		Sunniut qaffasis-soq an-ner-tuumik sun-niutlik	Sunniutit malugi-neqarput soqutigi-saqaqatigiillu ilaannut sunniuteqarput	Sunniutit takune-qarput	Sunniut piviusunngussappat sunniutit an-nikitsut peqas-sappat	Sunniut piviusunngussappat sunniutit an-nikitsut peqas-sappat	Sunniutit takune-qarput	Sunniutit malugi-neqarput soqutigi-saqaqatigiillu ilaannut sunniuteqarput	Sunniut qaffasis-soq an-ner-tuumik sun-niutlik
Sunniutip ilimanassusaa	Ilimanangilaq								
	Sunniutip piviusunnngornissaa ilimananngilaq								
	Pisinnaavoq	Sunniut qaffasis-soq	Sunniut akunnat-toq	Sunniut appasis-soq	Sunniut soqutaanngitsaq	Sunniut soqutaanngitsaq	Sunniut appasis-soq	Sunniut akunnat-toq	Sunniut qaffasis-soq
	Ilimanarpoq								
	Sunniutip piviusunnngornissaa ilimanarpoq								

Sunniutinut immikkoortunut assigiinngitsunut, suuneri nalilerniarlugit, annertussusaat nalilerniarlugit aamma sunniutit nalilersuiffiginarlugit, periaatsit assigiinngitsut atorneqarsimapput. Sunniutit suuneri nalilerniarlugit aamma siulittuiniarluni sakkut aamma periaatsit tamarmik, nunat assigiinngitsut akornanni ISN-imut ilitsersuutini soorlu Mackenzie Valley Environmental Review Boardimit, IFC-mit aamma ICMM-imit ilisimanearput akuerineqarlutillu.

Tamat isumakuluutaat (sunniutit paasisat) sunniutit annertussusaannik nalilersuineri ilanngullugit eqqaarsaatigineqarsimapput.

Ilimanassutsip aalajangiunnissaanut piumasaqaatit atorneqartut tassaapput:

- Ilimanarpoq:** Sunniutip piviusunngornissaa ilimanarpoq, pilersaarutigineqareerpoq
- Pisinnaavoq:** Pisinnaavoq kisianni pilersaarutaangilaq; suliniutini assingusuni amerlasuuni pisimavoq; suliniutinut taamaattunut sunniutaavoq nalinginnaasoq
- Ilimanangilaq:** Ilimagineqanngilaq, suliniutinut taamaattunut sunniut nalinginnaangilaq

Sunniutip sakkortussusaa immikkoortiterneqarsimavoq allaaserineqartutut:

- Annertoq:** Sunniut annertoq aamma annertuumik sunniutilik
- Akunnattoq:** Sunniutit malugineqarput aamma soqutigisaqa-qatigiinni eqimattakkaat arlallit sunnerneqarput
- Minneq:** Sunniutit takuneqarput
- Soqutaanngitsoq:** Sunniut piviusunngussappat, soqutigisaqaqatigiinnut sunniut annikitsumit sunniuteqanngitsumut

Sunniutip sakkortussusaa aalajangiunniarlugu, pissutsit tulliuuttut ilanngullugit eqqarsaatigineqarsimapput:

- Sunniutit sakkortussusaat:** Sunniutit nunami siaruarsimaffiat, amerlassusaat aamma pisoq (mianernassuseq, allannguutinut akiuussinnaassuseq, il. il.) sunnerneqartussat/iluaquserneqartussat
- Sunniutit sivissususaat aamma akulikissusaat:** Sunniutit piffissap iluani pisartut (sivikitsumik imaluunniit atajuartumik sivissusullit), annertuumik nikerartut piffissap ingerlanerani inuiaqatigiinnik akornusersuisinnaasut (piffissani ineriartorfiusuni aamma kinguarfiusuni)
- Malunniunnissaanut piffissaq:** Sunniutit inuiaqatigiinnit maannakkorpiaq imaluunniit piffissap ingerlanerani malugineqarsinnaasut
- Tamat isumakuluutaat:** Inuiaqatigiinni eqimattakkaat, pisortat, soqutigisaqaqatigiit aamma tamat sunnerneqaratarsinnaasut/iluaquserneqaratarsinnaasut.

4.1 Innarliinaveersaarnermi iliuusissat

Sunniutinut pitsaanngitsunut imaluunniit pitsaasunut suussuserneqarsimasunut tamanut, innarliinaveersaarluni iliuusissat arlallit saqqummiunneqarput.

Sunniutinut pitsaanngitsutut naliliiffigineqarsimasunut innarliinaveersaarluni iliuusissat, sunniutip pitsaanngitsup annikillisinneqarnissaa anguniarneqarpoq.

Sunniutinut pitsaasutut naliliiffigineqarsimasunut innarliinaveersaarluni iliuusissat, sunniutip pitsaasup annertusineqarnissaa anguniarneqarpoq.

Iliuusissat ISN-imi saqqummiunneqartut tulliuuttunit siunnersuutigineqarsimapput:

- Tusarniaanerup nalaani soqutigisaqaqatigiinnit aamma pisortanit
- ISN-imi siunnersortinit, suliniutinit assingusunit nunat assigiinngitsut akornanni misilittakkanik, suleriaatsinik pitsaanerpaanik aamma nammineq sumiiffimmi ataqatigiinnermik periarfissanillu paasinninnermik tunngaveqarput.

5 Iluaqutissanut sunniutinullu pilersaarut aamma Nakkutilliinermut nalilersuinermullu pilersaarut

Iluaqutissanut sunniutinullu pilersaarut (ISP) aamma Nakkutilliinermut nalilersuinermullu pilersaarut (NNP) ISN-imi saqqummiunneqarsimapput.

ISP-mi innarliinaveersaarnermi iliuusissat, ISN-ip suliarineqarnerani suussuserneqarsimasut allaaserineqarput. Saniatigut, ISP-mi sunniutit innarliinaveersaarluni iliuusissat atuutsilerneqarnerisa siorna kingornalu sunniutigisinnaasaattut naatsorsuutigineqartut allaaserineqarput.

NNP-mi suliniutip inuiaqatigiinnut sunniutigisinnaasaannut anguniakkat aamma misissukkanut uuttuutit allaaserineqarput, suliniut piviusunngortinneqassappat taakku nakkutigineqarsinnaapput aamma nalilersuiffigineqarsinnaapput.